

De behoeftige mens (3^e leerdienst in een serie over Afgoderij)

---

*Liturgie zondagmiddag 20 oktober 2013
te Hardinxveld-Giessendam:*

Belijdenis van afhankelijkheid
Vredegroet van God (1 Kor.1)
Lied 20:1,2 (vers 1 schoollied 14/10)
Gebed
Lezen: Lucas 18:18-30
Psalm 112:1,3,4
Tekst: HC v/a 95, 110c+111
Psalm 62:5
Verkondiging
Gezang 110:1-a,2-m,3-a,4-v,5-a
Geloofsbelijdenis van Nicea
'De liefde van de Vader'
Dankgebed en voorbeden
Inzameling van de gaven
Gezang 141:2,3
Zegen van God (2 Kor.13)

"Nederlanders zijn in ruim 2 jaar tijd
niet zó positief geweest over de economie als nu..."
Die mededeling hoorde ik vrijdag in één van de NOS-journaals.
Gebaseerd op gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek.
"Ze zijn een stuk minder somber
over de economische situatie in het komende jaar.
Consumenten vinden het langzaam aan ook tijd worden
voor grotere aankopen, zoals wasmachines en televisies."¹

Nou, zo'n bericht doet het natuurlijk goed.
De crisis heeft nu wel lang genoeg geduurd,
we zijn hoognodig toe aan een wat positiever scenario.
Ja, misschien dat dat wénsdenken wel de grootste oorzaak is
van dit beeld wat Nederlanders hebben over de economie.

---

¹ NOS-journaal 18/10/2013 om 13.00 uur

Want nog maar een maand geleden werd de noodklok geluid!

Om te beginnen door de Amerikaan Henry Paulson die vijf jaar terug minister van Financiën was: een nieuwe noodtoestand kan volgens hem elk moment aanbreken: "Veel banken zijn nog altijd zo groot en complex dat overheden ze nooit zullen laten vallen. Dat spoort die ondernemingen bepaald niet aan tot extra voorzichtig opereren." ²

En Nout Wellink, in 2008 president van de Nederlandsche Bank, stelde dat als er lokaal iets misgaat op financieel gebied dit nog steeds tot wereldwijde besmetting kan leiden. "We moeten leren omgaan met de dingen die we niet weten." ³

Ook uit onverwachte hoek werd vorige maand de noodklok geluid. Een journalist, Joris Luyendijk, werkt sinds 2 jaar voor een Britse krant, met als opdracht om van binnenuit een beeld te schetsen van de grote voor ons ongrijpbare wereld van de banken. In die twee jaar heeft hij uitgebreid gesproken met ruim 90 insiders. En wat is het beeld dat hij hierdoor heeft gekregen? "Dit gaat helemaal fout. De banken zijn veel te groot, de besturen weten niet wat er op de handelsvloer gebeurt, het kortetermijndenken regeert, het toezicht is ontoereikend en de financiële sector heeft de politiek in zijn zak." Het meest verontrustende vindt Luyendijk dat ook centrale banken zeggen: we vliegen eigenlijk blind, we hebben geen idee. ⁴

---

² Aangehaald door Ruurd Ubels, *Nederlands Dagblad*, 16/09/2013, pag.3

³ Idem als 2

⁴ Jurgen Tiekstra, 'Joris Luyendijk. De journalist als onheilsprofeet', in *Volzin. Magazine voor zinvol leven*, 18/09/2013

Nou, daar gáát ons net weer wat positievere beeld van de economie!

In hoeverre is dat beeld inderdaad gebaseerd op wensdenken?

We willen het dolgraag.

Maar als we eerlijk zijn, weten we wel beter.

Wezenlijk is er namelijk nog bar weinig veranderd

sinds vijf jaar geleden de crisis uitbrak.

*

[2]

En waaróm is er wezenlijk nog niks veranderd?

Omdat ook geld zomaar een afgod is.

En een afgod, dat is iets of iemand waar je álles voor over hebt.

Je gaat tot in het extreme óm het (terug) te krijgen, óm het te houden.

Ongeacht de consequenties...

Tim Keller stelt in zijn boek *Namaakgoden*

dat je afgoden kunt herkennen

door te kijken naar de gevoelens die je het minst onder controle hebt.

Wat maakt je onbeheersbaar woedend, bang of mistroostig?

Wat zadelt je op met een schuldgevoel dat je niet kwijtraakt?

Afgoden beheersen je, schrijft Keller,

doordat zonder hen je leven geen betekenis meer heeft.⁵

Nou, wat voor gevoel kreeg je zopas

toen ik dat negatieve scenario van onze economie schetste?

Op z'n minst werd je er waarschijnlijk ongemakkelijk van.

Maar voor 't zelfde geld riep het een onbestemde angst in je op.

Daarin gaat diezelfde Joris Luyendijk ons trouwens vóór.

Hij voorspelt een nieuwe, nog veel ergere financiële crisis.

En wat doet dat met hem?

Wel, zegt hij: "ik word steeds pessimistischer en angstiger."

---

⁵ Tim Keller, *Namaakgoden. De lege beloften van geld, seks en macht, en de enige werkelijke hoop*. Pag.20.

Kijk, maar dat zegt dus iets, zo niet alles,
over de macht die geld kennelijk ook in ons leven heeft.
Wij hangen er zomaar onze hele ziel en zaligheid aan op!
Ook al belijden *wij* dat wij al ons vertrouwen stellen op God.
En alles verwachten van Hem, en van Hem alleen.

Nou, als we eenmaal zover zijn
kunnen we misschien ook wat eerlijker kijken naar Lucas 18.

Ja, daar gaat het over iemand met kennelijk een hoge positie.
En door die hoge positie is hij bijzonder rijk.
Net goed, denken wij, dat Jezus hem eens flink op zijn nummer zet...

Maar wacht even, staat deze man niet veel dichterbij dan je denkt?
Hij komt bij Jezus in het besef dat Jézus weet wat hij moet doen.
Niet voor niets noemt hij hem 'goede meester'.
Bovendien vraagt hij wat hij moet doen
om *deel te krijgen aan* het eeuwige leven...
In de vorige vertaling stond het er nog sterker:
om het eeuwige leven te *beërven*...
Deze man weet dus dat hij het zelf niet kan verdienen!
Het is allemaal genade, en daarom komt hij dan ook bij Jezus.

En dan blijkt ook dat hij zeer nauwgezet leeft.
Hij kent de geboden niet alleen, maar hij houdt zich er ook aan.
En dan niet als starre regeltjes zonder enige liefde.
Want in Matteüs 19:19 lees je
dat Jezus hem als laatste ook het gebod noemt
om je naaste lief te hebben als jezelf.
En ook daarop zegt deze man: maar dat *dóe* ik, al sinds mijn jeugd!
Als een kind zo naïef reageert hij.
Zó graag wil hij leven zoals past bij Gods genade.

Hoe dicht staat deze man dan bij ons!
Maar ik doe toch mijn best?
En ik geef toch geld aan goede doelen?

Kijk, maar dan zegt Jezus:
nog één ding ontbreekt u, verkoop alles wat je bezit
en verdeel de opbrengst onder de armen,
en kom dan terug.
Toen de man dát hoorde, staat er dan, werd hij diepbedroefd.

Hé, waaraan herkende je een afgod ook al weer?
Door je af te vragen:
wat maakt mij onbeheersbaar woedend, bang of mistroostig?
Nou, bingo dus!
Jezus raakt hem hier precies in het hart!
Deze man wordt diepbedroefd,
want – staat er – hij was namelijk zeer rijk.

Ook al leef je oprecht als christen,
en besef je dat je het eeuwige leven niet verdient
maar alleen door genade krijgt...
daarmee kan afgoderij nog steeds een levensgroot probleem voor je zijn.

Ja, ook al stéél je dus niet (8e gebod)...
God verbiedt immers ook alle misbruik en verkwisting van zijn gaven.
Het grote graaien van die bankiers enzo,
in hoeverre zie je dat in het klein terug bij jezelf?
Ja, God verbiedt dus ook alle hebzucht. (antw.110c)
En het is niet voor niets dat Jezus veel vaker waarschuwt voor hebzucht
dan voor seks. (Tim Keller)
Als je dus tot nu toe nog dacht dat afgoderij niet jouw probleem was,
dan wordt je vanmiddag wreed wakker geschud uit die droom!

En waarom is geld ook voor jou zeer waarschijnlijk een afgod?
Omdat we niet alleen machteloos zijn, als mens, en hunkerend,
maar ook behoeftig.

Ja, alleen al dát willen we waarschijnlijk niet horen.

Behoeftig, hallo, zo diep zit ik nog niet hoor...

Dan ben je compleet afhankelijk en zo...

Moet je aankloppen bij de diaconie...

Nou, vóór ik dat ga doen!

Merk je hoezeer alles in ons zich hiertegen verzet?

Maar juist daarom kan geld zo'n enorme macht in ons leven worden.

Omdat we dit niet willen zien.

Wie wil er nou afhankelijk zijn?

Niemand toch?

Nee, maar we zijn het dus wel.

De catechismus zegt niet voor niets

dat het hier gaat over 'misbruik en verkwisting van *Zijn* gaven'.

Nou, hebt u al wel eens zó aangekeken

tegen dat grote graaien van de bankiers?

Dat is geen misbruik van óns bezit, maar dat van God.

Dat wij het 'ons geld' noemen, zegt genoeg...

Joris Luyendijk verwijst in zijn doemscenario naar de Bijbel.

Het is kenmerkend, zegt hij, hoe de heilige boeken tjokvol staan

met waarschuwingen om de economie niet in te richten

zoals wij dat hebben gedaan.

Ze voorspellen haarfijn wat er gebeurt als je dat wel doet.

Hij denkt dan waarschijnlijk vooral aan Openbaring 18.

Waar je leest hoe de hele economie plotseling in elkaar klapt.

En er een wereld ontstaat die je niet meer herkent.

Waardoor je je afvraagt: hoe kan dit? Wat is hier in vredesnaam gebeurd?

Ja, precies: hoe kan dit?

Terwijl er wereldwijd talloze christenen leven.

Die deze Bijbel door en door kennen.

Heel goed weten dat God hebzucht verbiedt,
evenals alle misbruik van zijn (en dus niet onze) gaven.

Dat kan alleen maar omdat wij mensen massaal, christenen inclusief,
ons hebben laten meeslepen door het geld.

Ja, doordat er diep in ons hart dus iemand anders op de troon zit
dan God, die ons al het goede wil géven.

We zijn behoeftig, maar willen het gewoon niet zien.

We zorgen er zo snel mogelijk voor dat we alles onder controle hebben.

Dat we financieel onafhankelijk zijn.

Dat we ons hebben ingedekt tegen alle mogelijke schade.

*

[3]

Waar zit hier nog de uitweg?

Hoe worden we weer innerlijk vrij ten opzichte van geld?

Jezus zegt:

daarvoor moet je je ergens anders rijk door laten maken,
niet door schatten hier op aarde
maar door die ene schat in de hemel!

Kijk, we zongen dat zopas, met Lied 20:2:

“Hoe goed is 't hun die bouwen op Israels vaste rots...

Zij hebben 't heil verkregen, de allerschoonste schat.”

Maar sjonge, daarmee zing je nogal wat!

De allerschoonste schat!!

Nergens word je gelukkiger door dan door...

ja door het hemelse heil.

Toch kan juist de crisis ons helpen om dit weer te zien.
Niet voor niets voorspelt diezelfde Joris Luyendijk een *religie-revival*.
De Bijbel waarschuwt immers
dat geld wel eens veel meer kan worden dan geld.
Nou, de laatste vijf jaar kan toch iedereen zien
hoezeer de Bijbel daarin gelijk heeft?

Laten we om te beginnen eerlijk worden tegenover onszelf.
"Het is tijd dat we wakker worden," schrijft iemand anders.
Niets in deze wereld zal onze verlangens echt vervullen.
En toch denken we dat het werkt."
"Spullen maken ons niet gelukkig.
"Dat klinkt als een open deur,
maar het probleem is dat we het allemaal wel weten,
maar dat we er niet naar handelen." ⁶

Waarom denk je dat Jezus die rijke man bepaalt bij zijn afgod?
Om hem daarmee in de hoek te zetten, te veroordelen?
Het tegenovergestelde is het geval.
In Marcus 10 lees je met welke houding Jezus dit zegt:
Hij keek hem liefdevol aan (vers 21).
In de vertaling van NBG-51 stond zelfs: Hij kreeg hem lief.

En nu de man bedroefd weggaat,
voelt Jezus helemaal mee met de moeite van deze man.
Het is wat, als je zo rijk bent als hij.
Dan valt het beslist niet mee
om het koninkrijk van God binnen te gaan!
Onmogelijk zelfs bij de mensen.
Maar...
wel degelijk mogelijk bij God!

---

⁶ Ken Kersten, *De Nieuwe Koers*, 2013/1, pag.78

Zie je de hoop?

Jezus wil deze man echt verder helpen.

En zijn discipelen die de wanhoop nabij zijn net zo goed.

Wat is geld, en wat zijn bezittingen, toch een enorm sterke macht.

Die macht valt niet te breken.

Ténzij God aan je gaat trekken.

En je keer op keer laat zien

dat een veel grotere schat voor je weggelegd is in de hemel.⁷

Wat dat is?

Het volmaakte geluk.

Een leven dat nooit meer vergaat.

Waar geen wanklank meer wordt gehoord.

Waar geen uitbuiting meer is.

Waar iedereen meer dan genoeg heeft,

en er bovendien op een ongekende manier van kan genieten

omdat in alles Gods goedheid hem zal overweldigen.

Dan ben je echt de koning te rijk!

En het mooiste is: die toekomst kan vandaag al beginnen.

Nu, op dit moment, kun jij het koninkrijk van God al binnengaan.

Dat is nieuw voor die rijke man daar bij Jezus.

Dat is misschien ook wel nieuw voor ons.

Hij en wij denken zomaar alleen aan het eeuwige leven straks.

Maar Jezus verzekert ons

dat je in déze tijd al het veelvoudige zult ontvangen

van dat waar je eerst zo aan was gehecht.

Opnieuw wordt dit bevestigd uit dezelfde onverwachte hoek.

Joris Luyendijk voorspelt een religie-revival,

niet alleen omdat de Bijbel tjokvol staat met waarschuwingen

---

⁷ Vgl. 1 Petrus 1:4-5

tegen het soort economie dat we nu hebben,
 maar vooral omdat mensen weer naar gemeenschappen zullen verlangen,
 waarin we elkaar kunnen vertrouwen
 en weer het goede leven te delen.⁸

Nou zei iemand van het Sociaal en Cultureel Planbureau deze zomer
 dat dit nog maar de vraag is.

“Je ziet tegelijk de zorgen toenemen
 over de verharding in de samenleving en de overheid die zich terugtrekt.
 In plaats van elkaar te helpen,
 proberen veel mensen er zelf goed uit te komen
 en de crisis te overleven.

Die negatieve kracht is, vrees ik, sterker.”⁹

Daar heeft hij ongetwijfeld gelijk in.

Dat is weer die macht van de afgod geld...

Maar wat bij mensen onmogelijk is, is dus wel degelijk mogelijk bij God.

Sterker nog, dit is wat Jezus ons garandéert

wanneer die geweldige toekomst met God werkelijk onze schat is.

Immers, zegt Hij, je ontvangt een veelvoud, maar waarvan?

Van bezittingen, ja, maar vooral ook van relaties!

Gemeenschappen dus inderdaad waarin we elkaar vertrouwen
 en weer het goede leven zullen delen.

We gaan het aan het einde van deze dienst met elkaar zingen:

Die eeuwig rijke God

moog' ons reeds in dit leven

een vrij en vrolijk hart en milde vrede geven! (Gz.141:2)

*

---

⁸ Weergave volgens Arjan Plaisier, geciteerd in *Nederlands Dagblad*, 07/10/2013

⁹ Paul Dekker, hoofd van de afdeling Participatie, Cultuur en Leefomgeving bij het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), geciteerd in *Nederlands Dagblad*, 25/07/2013

[4]

Toch is dat allemaal heel mooi gezegd.

En het roept wellicht ook allerlei warme gevoelens bij ons op.

Maar intussen zien we het nog niet gebeuren.

Dit is toch ook wel erg hoog gegrepen.

Een schat in de hemel... tuurlijk,

maar wij blijven toch mensen van deze aarde?

Dus dat zal altijd blijven trekken.

Ja, maar het is vooral ook wel heel eng allemaal, of niet?

Stel dat Jezus dat tegen jou zegt:

verkoop alles wat je hebt en verdeel de opbrengst onder de armen...

Probeer je dat eens voor te stellen!

Dan moet je dus eerst echt alles loslaten wat je zekerheid gaf,

en er maar blindelings op vertrouwen

dat God je vervolgens echt het veelvoudige geeft.

Klopt. Dit heeft inderdaad alles te maken met vertrouwen.

Dat was toch ook het punt, met afgoderij?

Dat je in plaats van God, of naast God iets anders verzint of hebt
waarop je je vertrouwen stelt? (HC antw.95)

God vraagt dus inderdaad blindelings vertrouwen van ons.

Tegelijk gaat het wel om vertrouwen in de God

“die Zich in zijn Woord geopenbaard heeft”.

Voordat je je blindelings aan Hem overgeeft

ópent Hij in de Bijbel op tal van manieren je ogen voor wie Hij is.

Zodat je weet *aan wie* je je toevertrouwt,

al wisselen ook dag en nacht...

Bovendien ben jij dus niet de eerste die deze weg gaat.

Het is geen onontgonnen terrein, om zo te zeggen.

God zelf gaat je vóór, in de persoon van zijn Zoon.
Laat alles achter, zegt Jezus, maar kom daarna terug en volg *Mij!*
Dat zegt Hij terwijl Hij onderweg is naar Jeruzalem.
Onderweg naar Golgotha ook.
Daar waar Hij echt alles kwijtraakt, tot en met de kleren die Hij droeg.
Een schat in de hemel? Hij daalde neer in de hel!

En waarom deed Hij dat ook al weer?
Voor jou! Voor mij!
Precies dat is het punt waar Paulus ons bij bepaalt,
als hij een gemeente aanspreekt over hun omgang met geld.
Dat kun je lezen in 2 Korintiërs 8:9:
"U kent immers de genade van onze Heer Jezus Christus,
dat Hij om u arm is geworden, terwijl Hij rijk was,
opdat u door zijn armoede rijk zou worden."
Alleen die genade is in staat om ons wezenlijk te veranderen.
Ons van onze afgoden te bevrijden.

Het bewijs daarvan zie je op de eerste Pinksterdag.
Daar zijn mensen, duizenden nog wel,
die doen wat Jezus die rijke jonge man vroeg:
alles verkopen wat ze hebben
en de opbrengst verdelen onder de armen.

Hoe is dat mogelijk?
Wel, zij wilden er eerst ook niet aan.
Hebben degene die zij volgden, gekruisigd en gedood.
Maar nu ontdekken ze dat uitgerekend diegene hun redder is.
Dat wat zij zo hard hebben weggeduwd betekende juist hun redding!
Degene die zij gekruisigd hebben, stierf daar voor hen!
Dát zet hun leven compleet op z'n kop.
Dát maakt hen echt vrij van geld en goed.

Een econoom en hoogleraar vertelde onlangs in de krant dat hij door de crisis genadiger is geworden voor anderen.

Hij zegt: het is schadelijk wanneer we bankiers of Grieken als zondebokken gebruiken.

Ja, zij hebben gefaald, maar uiteindelijk zijn we allemaal zondaren.”

Vijf jaar geleden zou hij dat zo nooit hebben gezegd.

Toen zou hij veelmeer om zich heen hebben geslagen, en net zo hard als iedereen zondebokken gezocht.

Maar de crisis heeft bij hem gezorgd voor loutering.

Hij ontdekte hoezeer hij zelf, diep in zijn hart, liefde had voor het geld.

En hoezeer hij dus net als ieder ander Gods genade nodig heeft.

Hij zegt: “Zo heb ik de afgelopen jaren

de overweldigende rijkdom van het christen-zijn opnieuw ervaren

en gaf de financiële crisis mij de kans

het genadige hart van God beter te horen kloppen.”¹⁰

Dus inderdaad... een schat in de hemel!

*

[5]

Wat betekent dit alles nu voor ons?

Wat kunnen wij hier morgen mee, en overmorgen?

Moeten wij dan ook maar ons huis verkopen, stel al dat dat lukt...?

En al onze bezittingen weggeven?

Nee. In ieder geval niet zonder meer.

Die duizenden mensen op die eerste Pinksterdag hoefden dat ook niet.

En ze deden het ook echt niet allemaal,

anders waren er geen huizen meer geweest om in samen te komen...

---

¹⁰ Lans Bovenberg, geciteerd in *Nederlands Dagblad*, 14/09/2013, pag.9

Het punt is: toen zij met hun zondige leven waren geconfronteerd werden zij diep in hun hart getroffen.

Ook zij waren aan hun afgoden ontmaskerd, zou je kunnen zeggen.

Net als die rijke jonge man bij wie ook iets gebeurde in zijn hart.

Iets positiefs.

Hij ging immers niet boos heen, zo van: dit wil ik niet horen, maar veel meer machteloos en bedroefd...

Precies dát is een belangrijke eerste stap!

Daarin is God aan het werk.

Verdriet dat God geeft leidt tot inkeer waar je nooit spijt van krijgt ja tot redding, schrijft Paulus ergens. (2 Kor.7:10)

Laat je dus ontdekken aan je hebzucht, je misbruik en verkwisting van Gods gaven.

Durf er bij stil te staan, en God tot je te laten spreken.

En kijk vervolgens vanuit je verdriet en je machteloosheid op naar Jezus.

Dit ga ik dus niet redden, nooit van zijn leven.

Om hiervan los te komen, van deze gigantische macht van het geld.

Here Jezus, wilt Ú mij hier alstublieft van bevrijden?

Ik zit zo vast aan mijn spullen, en aan het altijd maar meer, meer, meer.

Maar als ik eerlijk ben: ze maken me absoluut niet gelukkig.

Zo wil ik niet langer verder.

Vergeef het me alstublieft.

En vernieuw me door uw Heilige Geest!

Dus eerlijk in je eigen hart kijken,

vervolgens je blik richten op Jezus die je ervan wil redden...

en dan *tenslotte* maar heel praktisch dingen gaan loslaten.

Bewust geld weggeven waar je eigenlijk iets leuks van wilde doen.

Bewust iets anders weggeven waar je erg aan gehecht bent,

omdat je merkt dat die ander het meer nodig heeft dan jij.

Jezus zegt: verkoop, en verdeel...
 dán zul je een schat in de hemel bezitten,
 je gaat in de praktijk merken
 hoe niet bezit je gelukkig maakt maar God.
 Bid ook maar of God je laat zien wáár je anderen kunt helpen.

En ga vervolgens ook rustig weer aan je werk, als je dat nog hebt.
 Want ook daardoor kun je andere mensen helpen die behoeftig zijn,
 zegt de catechismus.

Ik sluit af met wat Paulus zegt tegen de ouderlingen van Efeze,
 zijn laatste woorden voordat hij definitief afscheid van hen neemt:
 "Nu vertrouw ik u toe aan God en aan het evangelie van zijn genade,
 dat onze gemeenschap kan opbouwen [!]
 en dat het beloofde erfdeel zal schenken aan allen die hem toebehoren.
 Geld of kleding heb ik van niemand verlangd;
 u weet wel dat ik eigenhandig heb voorzien in mijn levensonderhoud
 en dat van mijn metgezellen.
 In alles heb ik u getoond
 dat u de zwakken zo, door hard te werken, moet steunen [!],
 indachtig de woorden van de Heer Jezus,
 die immers gezegd heeft: "Geven maakt gelukkiger dan ontvangen.""

Zo praktisch wordt het uiteindelijk dus.
 Hier kun je echt mee aan het werk, ieder op de manier die bij jou past.
 Als je maar steeds meer beseft, en diep tot je door laat dringen
*dat alles maar dan ook alles gelegen is
 aan de genade van God, en aan Zijn zegen.*
 Amen.